

Уладзімір
МАРУК

ІНКРУСТАЦЫЯ ГОЛАСАМ

Вершы

*Частакам і супрацоўнікам
раённай бібліятэкі —
на ўсё добрае.*

21.1.94

Мінск
«Мастацкая
літаратура»
1991

У. Марук

ББК 84Бел7

М25

**Электронная версія кнігі падрыхтавана адмыслова
для Ганцавіцкага краязнаўча-інфармацыйнага партала
www.gants-region.info**

В своем новом поэтическом сборнике Владимир Марук стремится постичь истоки духовности в человеке, понять, почему духовность эту человек теряет, подчиняясь иногда чисто внешним проявлениям жизни, а не его глубинному, внутреннему содержанию. Поэт считает, что если мы, пусть и несознательно, забываем про то, «что в мире недавнем было», то не можем полнокровно существовать.

М $\frac{4702120202-063}{М 302(03)-91}$ 31—91

ISBN 5-340-00652-2

© У. А. Марук, 1991

* * *

Паклікалі жыць
і дасюль не пытаюць адказу.
Даверылі голас
і права трывожна маўчаць,
Сыпнулі —
дзівіся! —
наперадзе ўсё і адразу,
Паклікалі жыць —
не казалі, з чаго пачынаць.

І стаўшы на дол,
на даверлівы дол пастаянства,
Дзе над кожнай былінкай
аднакія зоркі плывуць,
Пачаў выбіраць адначас
я звычайнае ўбранства,
Апрапаху надзеў
і прыкрыў ад начы галаву.

І падумаў,
што ў гэтым убранні світанак сустрэну,
І ля кожнае хаты
пачнуць давяральна пытаць

І хваліць незнарок.

Ды ўбачыў маўклівую сцэну:
Сонца свеціць,
а людцы ўслед не глядзяць.

Я на сонца

галаву пакладу,

як на плаху,

Калі скажуць,

што я бессаромна хлушу,

Што не глянуў ніхто

на зямную маю апрапаху,

Як уздзеў на сябе...

А трэба было —

на душу...

У адвечныя строі

і сёння душу прыбіраю,

Час па кроплі балючай —

як кроў з вастрыя...

Як паклікалі жыць —

дасюль за жыццё не пытаюць,

Бо гатовы адказ

не ўмяшчае прырода мая.

Мяне дагнала клёнаў гамана,
Ды не магу я нават азірнуцца,
Я ведаю,
 што ведае мана,
І нельга мне з маною размінуцца.

Па закавулках стоеных брыду,
Па вечаровых закавулках сэрца,
Я абмінаю набрыдзь і брыду,
Адну ману знайсці мне застаецца.

І нават там,
 дзе цемра, як сцяна,
Знайду яе ружовенькія дзверцы...
Я ведаю,
 што ведае мана,—
Як мала я шукаў ва ўласным сэрцы.

ЖЫЦЦЁ

Вы не былі,
вы мусілі не знаць
Маёй слязы,
маёй прыгнутаі плоці,
Набраклых слоў у разбітым роце,
Што вам хацеў, а не здалеў сказаць.

А ўсё цякло, плыло туды-сюды.
Я вас чакаў,
хоць прычакаць не верыў,
Ды пакідаў расчыненыя дзверы
Для вашых сцюжы, спёкі і вады.

І кожны стогн,
і кожны крык і крок
Я прыўзнямаў пад неба вашай волі.
Не праганялі вы майго ніколі,
Хоць хмарыў неба ваша назнарок.

І не клялі.
Я сам сябе пракляў,
Не дараваўшы гэткае міласці,
Праклёны,
як аб'едзеныя косці,
Кідаў у вас,
але ў сябе цаляў.

Забылася,
 ці ў сне, ці на арэне,
А ўспомніцца —
 калі той час міне;
І не адчуеш —
 пройдзеш каля дрэні,
Захочаш —
 ды ніхто не папракне;
І гнеў хоць і кранецца да вулкана,
Да месца, дзе баліць былая рана,
Ды смех са злосці зняў узятак свой, —
І нельга жыць,
 а ты і ў сне рагочаш,
Ты, бы «Масквіч», і ў сне дазнацца хочаш,
Чаму твой бацька ходзіць пехатой.

Ты —
 як і час —
 мясцовага маштабу,
Тваёй крыві на большае няма:
Глытнеш піўка, за куст спакусіш «бабу»
(Дакладней, «баба» прыбяжыць сама);
І паўначы —
 як бачыш, прамільгнула,
І паўжыцця —
 як сучка праглынула,

Чарнець людскія святы пачалі,
Паменелі суботы і нядзелі...
І што забыць,
і што забіць карцела,—
Налі і выпі.
І яшчэ налі,

Каб перапіў,
каб стала ўсё атрутай,
Якою-небудзь таннай сулемой,
Нявіннай стратай, хвораі і разутай,
Тваім — былым
і сённяшнім табой,
Што басанож ідзе па лёсе бітым,
Па лёсе,
што крывёй чужой паліты,
Па свеце,
што вастрэй за друз і шкло...
І, калі пройдзеш раптам каля дрэні,—
Твой чалавечы схамянецца геній,
І ты адчуеш,
дзе дабро, дзе зло.

ГЕРОЙ

Гляджу ў акно,
бы ў фотаапарат.
Што не запомню —
не вярну назад
Цераз усю дарогу —
след героя,
Што не паслухаўся на мой загад,
Пайшоў туды, куды і Феманоя *.

О мой герой,
гарушчы мой герой!
Вялікім стаць —
не станеш той парой,
Як ці не кожны хоча стаць вялікім,
Тады герой —
калі ён над гарой,
А ўнізе —
сярод іншых ды шматлікіх.

О бедны мой, о неслух і мантач,
Мой ранні смех
і позні-позні плач,

* Феманоя (грэч. міф.) — прадказальніца,
першая жрыца храма Апалона
ў Дэльфах.

Мой голы сад —
і мой засевак крэўны,
Я загадаў,—
і ты мяне прабач,
Што быў загад ласкавы,
а не гнеўны.

Вы ўсе стаялі.
Я прымаў парад.
Яны са мной.
А ты глядзіш з-за крат
На след непрадказальнай Феманоі...
Калі пайшоў —
то вернешся назад.
І без мяне ты выб'ешся ў Героі.

ЧАС

Хорда ранніе ракі
Блісне з волкага туману.
На сівыя бальшакі
Непрыкметным старцам гляну.

Вецер вырвецца з грудзей
Растрывожанага лесу.
Я спяшаю да людзей.
Мне абрыдла ля прагрэсу.

Патухає сонця звон
У нябеснай каламуці.
Я — трывалы, як прыгон,
Як у целе — кропля ртуці.

Выгінасты, як змяя,
Пакручасты,
 нібы сцэжка.
Ваша гора — гэта я,
Гэта я — і ваша ўсмешка.

Адкуплюся
і куплю
Волю, праўду, смеласць, здраду...
І адрынуць — палюблю,
Кінуць вобземлю — не ўпаду.

Не захочаце — не ўдам,
Не застрэлю, кіну ў ямы,
Бо заўсёды —
я не сам,
Бо адвеку —
разам з вамі.

Адмыкаю, што замкну,
Выпіваю, што наплачу...
Што папросіце —
вярну.
Ды наноў не перайначу.

* * *

А цяпер азірнёмся наперад,
Азірнёмся на дом, як нехта сказаў,
дзе жывём,
пракаветны,
Нам завешчаны дом —
наш прасторны вакзал,
Што прывозіць, адвозіць
з дарог безбілетных.
На багатых і бедных,
на словы спагады і зла,
На сівых заваёўнікаў
і маладых недарэкаў...
Азірнёмся і ўбачым,
як тло прыліпае да тла
І не можа спазнацца пакуль
чалавек з чалавекам.

Струна пчаліная
заблыталася ў жыце.
І перад воблакам —
такая далячынь...
Мы людзі з норавам,
а нораў,
не кажыце,
Перабірае
сярод блізкіх нам вяршынь.

І голас вечара,
і шэпат лістападу
Атуляць памяць,
абапруцца на плячо
Кургана роснага
і бацькавага саду,
Як быццам так адвеку і было:

Струна пчаліная,
і далячынь без краю,
І на курган глядзеў забыты сад...
Мы людзі з норавам,
ды толькі не хапае
Нам гонару,
каб паглядзець назад.

* * *

Мёртвыя гавораць з каранямі
Гонкіх дрэў і непрыкметных траў.
Свет іх не канчаецца кладамі,
Хоць той свет
навекі іх забраў.

Іх гамонку крона паўтарае
Па-зямному,
бо і нам баліць...
І свае мы
карані шукаем,
Каб было пра што нам гаварыць.

Прыняслі, захутанае ў стому,
Кінулі на вымыты парог.

Я агледзеў воблік незнаёмы,
Ды не ўспомніў,

дзе я не ўбярог
Гэтае бяскрыўднае маўчанне,
Гэты незваротны прыпамін...
Я маліўся —

хай яно не ўстане,
Хай не гляне.

Добра жыў адзін.
А цяпер

капай — не закапаеш,—
Як з магілы, стогне і заве...

І стаіш,
як быццам толькі маеш
Гэта.

І для гэтага жывеш.

І падняць —

адной адвагі мала,
І крануцца боязна рукой,
Быццам самага сябе не стала
Ў далікатнай памяці людской.

Мой род перасяляецца ў нябыт.
Ужо гатовы дом —

зямлі даволі.

Мой род яшчэ трывалы на іспыт
І не шкадуе аб спатканай долі.

Сечавікі, паўстанцы, бунтары
І хадакі ад горкае галечы...
Іх месяц загараецца ўгары,
Ім пыл дарожны прыгінае плечы.

Ды вечным называлі не спакой,
Які,
хто хоча,
можа біць і ганіць,
Вы,
выхаванцы памяці людской,
Лічылі вечнай толькі гэту памяць.

Не засыпалі памяць у жарству,
А боль,
у дамавіну пераліты...
І добра помню,
колькі год жыву,
Што род мой павяртаецца з нябыту.

* * *

Птушка пяе.

Рыба маўчыць.

Час памірае.

Выпадзе свет,

той, што паймеў,

і з пекла і з раю.

Камень ляціць, кветка цвіце —

свеце гарушчы,—

Вецер — нямы,

голос — відушчы.

Рыба пяе.

Птушка маўчыць.

Час выпявае.

Гэта мой свет,

дзе не баліць,—

і нарывае.

Болем цвіце,

каменем стане,

покі спазнае:

Пекла — сабе,

рабскае — раю.

ДОЎГА

Дрэва з гары доўга ідзе, доўга.
Лепшага з нас
хутка народзіць маці.
Можна любіць так,
як ваду стронга.
Перад вайною
ў матчыны сны трапіць

Нельга.
І ўсё ж доўга ідзе дрэва.
Можна забыць,
як і адкуль слова,
Можна вярнуць гнеў і адчай спевам,
Волю вярнуць
сляпою з аковаў

Нельга.
І ўсё ж
дрэва яшчэ няблізка.
Можна любіць,
можна забыць,
нават вярнуцца...
На вершаліне
вечер люляе калыску,
А да камля
чорныя сны крадуцца.

Вывучаем даўні год
Па былога белых плямах:
Як мантачылі народ
Па сібірах ды па ямах.

Як вялося, як было,
Як убіўся ў хату вораг —
І ў калгаснае сяло,
І ў такі савецкі горад.

Вывучаем.
Толькі кроў
Загараецца на белым,
Быццам хтосьці прапароў
Свет
з ягоным набалелым.

І адтуль такі пажар
Дзікім полымем шугае,
Асвятляе ў цемры твар —
І ў табе тых дзён шукае.

РЭХА ПАВАЛЕННЫХ ДРЭЎ

Absentes absunt *

* * *

Гэта рэха паваленых дрэў за спіной
Бродзьма рэкі сівыя да дня перайшло,
Цёмным борах ляцела гаротнай жаўной,
Абязвечаным старцам паўзла праз сяло.

У нягрэйкіх вачах каламутных азёр
Невыносна было яму ночай блукаць.
Узіралася вечнасць з-пад знойдзеных зор,
Каб у рэха пра лёс свой здаўнелы спытаць.

Нават вецер-шаленец аціх, бы нямко,
Хоць на даўніх павалах заблочваў сляды,
Стуль, адклятае, рэха ўцякло з-пад замкоў,
Ад акоў і ад грозьбаў нябыту-жуды.

Каб і той,
 хто пачуць анічога не мог,
Хто ніводнай балеснай душы не сустрэў,
Сам пачуў,—
 як душу ад спакус абярог,—
Што пад зорамі —
 рэха паваленых дрэў.

* Адсутныя прысутнічаюць (лац.).

* * *

Імкненні нашы і любоў
Спрадвеку дзедзічы расцілі.

Т. Кляшторны

Дзедзічы з хаты выходзяць.

Адно застаецца — любоў.

Ды з-пад ложка выглядвае

цёмная постаць — няслава.

Пачынаецца лёс.

Назабіт забіваюцца.

Кроў

Вырабляе з душой...

Адрабляе за ўладнае права

Валатоўкі,

касцерні,

магілы паклікаць да воч

І забіць немавернікаў —

не, не стралой, а слязою

Галасістых сяцёр

і матак гаротных, як ноч,

І сваёй бяспаметнасцю,

і верай праклятай чужою.

* * *

О думнасць! О смеласць! О мужнасць!
У. Жылка

Як толькі ўбачыш за акном —
Ляцяць у вечны вырай цені,—
Здаецца, кінешся бягом,
Ды розум ставіць на калені.

І разам з распаччу стаіш
Перад травінай, перад краскай,
Па ўсіх забытых — памаўчыш,
Закатаваных — вернеш ласкай.

З усіх дарог і камяніц,
Што кроў пакутную каўталі,
Падымеш гнеў, што падаў ніц,
Адцепліш спеў, што растапталі.

З усіх сцяжын,
што зараслі
Слядамі хіжай воўчай зграі,
Ты вернеш смеласць той зямлі,
Ў якое смеласць адабралі.

Смялей і птаху ў вышыні
У вочы здзіўленыя глянеш...
А цені,
што хацеў спыніць,
У гэты свет ужо не зманіш.

* * *

Вянок журбы кладу на помнік.

У. Хадыка

На помнікі, якіх няма,
на прыскі душ
Сваволя слоў
не можа ўзняцца з пылу,
Там толькі жаль ды скруха замест руж
І далягляд пахмурны ды бяскрылы,

Укленчыўшы да самае травы,
Цалуе жвір —
і кроў у скронь цалуе
За тое,
што — здаўнелы, ды жывы,
За ўсё,
што бачыць і душою чуе.

За кожны міг між сёння і былым,
Што не ўзяла са свету завіруха
З тае зямлі,
дзе ўсім гарчыць палын
На прысках душ,
на помніках са скрухі.

* * *

...Бойся, брат, жывое смерці.

Т. Кляшторны

Пад канвоем страху і закона,
У гняву, лагодзе й дабрыні,
Падымае пыл гадоў калона.
Колькі іх там?.. Божа барані...

Хакаюць, як быццам уцякалі
Ад страхоцця — цэрбера душы.
Дападныя, вось і напаткалі
Гэтулькі граху, што не грашыць,

Як прэзектар, не маглі, не ўмелі,
Бродзьма і навослеп — па крыві...
Людзі там на дно душы аселі,
Спадкаемна рэчамі ўсплылі.

Гэтае бязмоўнае багацце
Засланіла дзедаўшчыны твар,
І дарогі, помнікі і брацця
Сталі на адзін капыл — тавар,

Што душу з жывога вынімае,
З мёртвага — былое дастае...
Адкупіць —

цаны яму не мае.

А забыць —

нядоля не дае.

* * *

Не сніў, не думаў, не гадаў...

Я. Пушча

Я не пачаў бы гэты люты бой,
Не клікаў памагчы і кроў, і здраду,
Каб дзіду мог
ва ўладу над сабой
Загнаць.
І ведаць, што мяняю ўладу.

Салодкія пытанні я б не кляў,
Калі б не сам пытаўся,
хоць і слова
Ад спешчанае ўлады не чакаў:
Нас не магла з'яднаць чужая мова.

І, збедаваны, поўзаў па гадáх,
І слухаў іх,
хоць ведаў — анямелі,
Як сарамлівы мармур на кладах
Над тымі,
што і сораму не мелі.

Я б не пачау,
калі б і смерць была
Навідавоку, не блукала ўпотай,
І птушанём,
што губіць моц крыла,
Я да сябе, як у астрог, не лётаў.

ВЕРШНІК

Я на шляху ў вялікім полі...
Максім Гарэцкі

Гнус над Памяццю
чорнай хмарай гудзе.
Смех у Памяці
спеў адчаю крадзе.
Спіць сярэдначы
ліст пажоўклых часін.
Мчыць цярэспаля
верны Памяці сын.

Боль
настуркамі
расквітнеў у вачах,
І ад болю таго
ён бы ў полі спрах,
Каб не матчына воля —
сыноў пераняць,
Каб не сынава доля —
на жыцці прысягаць.

* * *

...Мінула ў вечнасць назаўсёды.

У. Жылка

З-за свету ціхі голас наплыве,
Бы напамін,
як мы калісь любілі
Зялёны сум —
сум ветру па траве,
Нябачны сум —
сум вечнасці па хвілі.

Дзе не звярыны,
а святочны слых
Зноў адбаліць за самае благое.
Дзе слоў ядваб,
што аздабляе міг, —
Як смех каханкі вернай — для ізгоя.

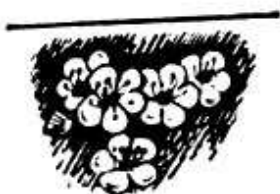
Дзе ўсе грахі —
чужыя і свае —
Зноў пераняць трывожны слых
памкнецца,
Нібы трава,
што ветру падпяе...
І гэта хвіля з вечнасцю сальцеца.

* * *

Пасярод паваленых асінак
Зязюлясты цень маіх пакут,—
Як са свету выгнаны асілак,
Што шукае самы схоўны кут.

І з усіх навяглых патарчакаў,
Покуль не аблудзіць лес і лёс,
Будзе кроў яго грымотна капаць —
Кроў мая з дамешкам ясных слёз.

Покуль дзень —
і цень бяжыць між вецця
І да ранаў прыкладае мох...
Покуль ты яшчэ на гэтым свеце
Сам сярод паваленых не лёг.

ДЗЕНЬ ВЫСОКИХ ДРЭЎ

Ёсць Дзень Высокіх Дрэў,
Высокіх, як вяршыня,
Дзе выпявае гнеў,
Дзе гнеў здаўна не гіне.

Высокіх, як палёт,—
Калі б яны ляталі...
Трывушчых, як народ,
Які яны спаткалі.

З усіх благіх часін
Пабраныя для Волі,
Яны пачулі гімн,
Прыкуты ў чыстым полі.

І паднялі з калень,
І паднялі высока,
Пад самыя аблокі —
У свой
Высокі Дзень.

І не заткнуць ім рот,
Хай як ні затыкаюць,
Бо Дрэвы
свой народ
Высока весці маюць.

МІРСКІ ЗАМАК

Па сходках-прыступках,
здаецца б,
да неба дайшоў.
На самай апошняй
мая прыпыняецца кроў:
За воблака ўхопішся —
над краем чужым паляціш,
А вочы апусціш —
на камені стылым згарыш.

ГОСЦІ

Прычынены цяжкія дзверы.
Прыбраныя, бы кавалеры,
Пад вокнамі клёны стаяць.
А там,
 за старымі дзвярамі
Сабраліся раны ды шрамы,
Якія адвеку баляць.

На покуці — іхнія душы.
Ля прыпека слухаюць вушы.
А рукі ляжаць на сталі.
І дух,
 што між імі лятае,
Высока іх боль падымае
На чорным, прабітым крыле.

І хлеб у дзяжы закіпае.
І чарка да рук прыліпае.
І песня трымціць на губах...
Ды ўсхопяцца ўсе вінавата,
А дым,
 што віецца над хатай,
Пакажа да вечнасці шлях.

* * *

Сабралася бедна басота...

З народнай песні

П'ём нашу долю

з гноем і потам,

Доўга яшчэ баляваць.

«Сабралася бедна басота...» —

Нельга адрэдагаваць.

Песню не ўтоіш,

песню не ўтопіш,

Песню — не прап'еш...

Даўнія раны песняй акропіш,

Ды —

не перажывеш.

Падаюць яблыкі вінныя,
Пульс адбіваюць вячэрні.
Восень брыдзе каляінамі,
Голаў убок не паверне.

Вечар паціху збываецца,
Вецер патроху сціхае...
Хто перад восенню каецца
І на шляху вырастае

Голасам слёзным і стогнамі?..
Яблыкі,
падаць даволі,
Чую,
што стануць мне роднымі
Гэтыя выгукі ў полі.

Мабыць,
над вечнымі сіламі
Ёсць найсвяцейшая сіла —
Восень стаіць над магіламі,
Голаў маю нахіліла.

Бязродны куст адзін на полі,
На полі голым і пустым.
А свету белага —

даволі,
Каб разгубіцца перад ім.

І не азвацца на залёты
Задалягляднай вышыні,
Што ўсё пытае, чый ты, хто ты,
Чые трымаюць карані

На гэтым ветры несціханым,
На дзікім полі без дарог,
Дзе вышынёю свет спазнаны
Да дробных болек і трывог...

А ён маўчыць. Чаго хваліцца,
Што цэлы свет — ягоны лёс.
А разгубіцца —

бы здзівіцца,
Што каранямі ў свет урос,

Што, свет агледзеўшы звысоку,
Прыкмеціш столькі мітусні...
Ды нічыйму не ўважыць воку
Таго, што бачаць карані.

ПАКУТА

Сіпаты цягнік абзавецца ў далёкай даліне.
І чырвань успыхне на белым і ціхім язмине.
Стары перастане свой век недалэнгі клясці.
Апошні салдат карабін за плячо перакіне.
І боль не здалее пад новаю хатай расці.

Сіпаты цягнік сярод почы дарогу падыме.
Язмінам чырвоным дарогу здагадка абдыме,
Што вечны стары адцураўся
не век свой клясці,
А ўсё,
што пакутай было на Радзіме —
Радзіму,
што сам прычакаў пры жыцці.

ЗАСТУПНІКІ

Мае заступнікі —
курганы.

Я чую іх,
нібы званы,
Праз лямант часу апантапы,
Праз тлум гульні ды гаманы.

Чутны трызненнямі Стрыбога
З перастаялай даўніны,
Крычаць з цямніцы і астрога
Святога Юрыя сыны.

Звіняць над хвоямі сівымі
За ўсіх,
хто свой не зганьбіў час.
Мае заступнікі —
з жывымі,
Бо столькі мёртвых сярод нас.

ПРАВІНА

На слыху ў цікаўнага дасвецця
Ці на змроку, ў зоркавы спакой,
Прыляціць ці толькі абзавецца
Непадсудным звамам над ракой

Аблачынка — даўняя правіна,
На якую плюнуў і забыў...
А яна сышла звысоку глінай —
Бог, напэўна, сам адкаваліў.

Сам з яе і воблачка змастачыў,
Дзьмухнуў скроз мяне, сказаў: «Жыві!»
Выплыла з мяне, а я й не бачыў,
Выслізнула з шэрае крыві.

Наўздагон за ветрам жураўліным,
Дзе не мой, а ўжо крылаты лёс...
Аблачынка —
даўняя правіна —
Дар Сусвету ад маіх нябёс.

Без яе, пражытай ды забытай,
Я не мог бы сам сябе скарыць
Прад душой
балеснай, а не сытай,
Дзе ні плюнуць нельга, ні забыць.

ВОГНІШЧА

Антычны профіль вогнішча ўначы.
Язычнік-дух шукае ў памяць выйсця,
Каб даўнім словам голас апячы
І астудзіць халодным, сыпкім лісцем.

Каб пасядзець, як ветру, на глыжах
Ды забубніць у цемры бубначамі,
І нейчы боль,
і нейчы светлы жах
Пусціць на волю ўласнымі вачамі.

На подых волі выставіць далонь —
І запаліць астылы прысак волі...
Паспець знайсці,
пакуль агню даволі,
Паспець аддаць,
пакуль жыве агонь.

ЗМЯЯ

Чарнявы філосаф

вымае змяю з галавы.

Ссівелае дрэва

саву між галін захінае.

Па сцішаным паху

здавён адбалелай жарствы

Змяя зразумее,

што дрэва аднойчы сканае.

Пякучае джала

абмые ў паспелай расе.

Філосаф

з ухмылкай

наступіць на чыстае джала...

Пад дрэвам сканалым

даходзіць змяя пакрысе,

Не можа паверыць,

што столькі людское трывала.

Сляды, сляды —
ажно да небасхілу,
Да сонечнай барвовай чысціні,
Да той мяжы,
што зноў мяжу адкрыла
І выкрыла мой свет.
Хоць ты клянi

За недавер. Але каго, спытайце.
Я ж сам ішоў да самага сябе,
Не верыў аніякай бітай карце,
Не ўтойваў,
што назычыў у кляцьбе.

А пракляну —
на сёння і павекі,
Душой свайму праклёну не схлушу...
І небасхіл прыхопіць пад павекі
Маю, сабою клятую, душу.

І за мяжой, што выкрые няўдачы,
Згрызоты,
што і свет мой данялі,
Я запяю,
а небасхіл заплача
Маімі галубінымі слязьмі.

Нагорнуцца слёзы.

То выйшла душа з берагоў.

Надоечы

хмара над ёю

раўла-бушавала.

Сышліся над ёю

і здрада мая, і любоў —

Што знала яна

і чаго анізгадкі не знала.

Адвеку было ёй —

цярплівасцю зло асуджаць,

Давеку ёй стала

слязамі цярпенне-маўчанне...

Не здрада з любоўю,

а лёс прымушае крычаць,

Крычаць,

покуль слёз — і мяне — ўжо не стане.

Бязлістыя старонкі гаю
Яшчэ гартаць,
гартаць,
гартаць.

Пра зоркі ў неба запытаю,
Як можа воблака спытаць.

І гэтак шчыра паклянуся
Душой, заступніцай душы,—
Балючым снегам ахінуся
І стану сном каля шашы.

Каб не баялася прастора
На белым снезе чарпаты
І насцярожаныя зоры
Краналі дрэвы і кусты,

І снежны воблік мой,
застылы
Ад прадчуванняў незямных,
І голас продка
над магілай,
Што толькі зорны чуе слых.

НАЧНЫ ДОЖДЖ

А дождж не спыніцца
А дождж сваё дапіша
На спелым лісці,
на бяросце і кары...
Крывавым капае з перастаялых вішань.
А дождж не спыніцца
і зойдзе ў сад стары.

Дзе, непрыкметныя,
трымцяць бачыны часу,
На вечны час
змяняўшы ранні квет,
Дзе, вокамгненная,
мяняе ноч акрасу,
Як прыгажуня:
што ні дзень — то бранзалет.

І ўсё бясконцае —
на ціхім, тонкім голлі,
З яго па кропельцы прасочваецца ў сон...
А дождж прыпыніцца.
Ды свет яго — на волі:
І ачышчаць, і спавядаць прыходзіць ён.

ТРАВІНА

Куды, лясная травіна,
Сышла з маіх вытокаў:
Памкнула ў водар для віна
Ці проста цешыць вока?

Чужыя болькі варушыць
Ці спавядацца болю?
І памыляцца,
і грашыць
На ўсю сваю спатолю?

Куды, лясная травіна,
Вяртаешся з былога?
Ці —
як была —
адным-адна,
Ці ў мяккіх пальцах Бога?

І, як сляза,
твая раса
Абмые зноў вытокі?..
І не паўторыцца краса,
А сэнс яе высокі.

КАНВАЛІІ

Канваліі ля сцежкі расцвілі.
Перацвітуць, адпахнуць і прыгнуцца,
Каб у звычайны,
звыклы свет вярнуцца,
Каб чуць не свой,
а пах жывой зямлі.

Канваліі ля сцежкі ў крэўны свет,
Не выцінаны, ў рамку не напята,
А сам сабою чысты і багаты,
Як не крануты часам запавет.

Канваліі...
Мой несціханы страх
За белы май
і горыч адцвітання...
Ды нада мною —
ваша панаванне:
Аж да нябёс —
лясны, зялёны сцяг.

А клён стаіць спакойны,
Як быццам не стралялі
Ў яго з гадоў абоймы
Раз'ятраныя далі.

І цень на снежным схіле
На крык не страпянецца,
На голас у магіле,
Што ў цесных сценах б'ецца.

І толькі пацямнее
Усё,
што пад карою,
Што адказаць не ўмее,
А зробіцца душою.

І жорсткі вецер польны
Адыдзе са слязою...
А клён стаіць спакойны.
Ды ўвесь ён — з неспакою.

Вогнішча.

Бераг ракі.

Сціхла наводдаль падвода.

Чутна — здымае замкі

З вечных пытанняў прырода.

І не паспееш згадаць

Думы, што час пераблытаў,

Як пацямнее вада,

Вочы ў галубкі сярдзітай.

Лісцік танклявай лазы

Сэрца да хвалі прытуліць,

Кропляй расы, як слязы,

Голуб галубку расчуліць.

Спыніцца воддалі тлум,

Ноч прапаяе: «Ад-за-ві-ся...»

Ноч — гэтак многа для дум,

Мала — каб думы збыліся.

ГАРЛАЧЫК

На бераг рыбацкае ўдачы
Прыходзіць і мой неспакой.
Там цноты рачное гарлачык
Здалёку блішчыць над ракой.

Ступаеш на бераг высокі,
З якога паўсвету відно:
І лёгкія ў небе аблокі,
І чыста-пясчанае дно.

І нельга і слова наўпрэкі
Прамовіць прад светлай вадой...
Хай толькі і людзі, і рэкі
Не стрэнуцца —
кожны з бядой,

Калі і сказаць будзе позна...
Сустрэнуцца, быццам на здзек,
Не белы гарлачык,
а бросня
І звер.
А калісь — чалавек.

У высокай траве за дзядзінцам
Ад паўдня не чуваць цвыркуна.
Грае вецер на вольнай катрынцы,
Выклікаючы з хмар перуна.

Непрыкметны і хісткі званочак
Адцураўся сваіх памыслот,
Паварочвае сінія вочы
На грымлівае хмары прылёт.

Бы адвеку ён хмары не знае
І не чуў,
 як пярун пазаве
З-за далёкага небакраю
Сілы-ўдачы сваёй галаве.

Грымне гром —
 перуновая ўцеха —
Свет грымотамі апаўе...
А як сціхне
 і вернецца рэха,—
Свет пачуе: званочак пая.

Снег светлы з аблачыны
Не цепенся ляціць
На роўныя нізіны.
І мне прайсці карціць.

І першы след пакінуць
Пад самы дальшы лес,
Дзе ўдумныя хваіны
Пабеленыя спрэс —

Да самых вершалінаў
Ад самых каранёў...
Я снежнае хваіны
Крануся даланёй.

Імгненнем неўпрашаным
Стаю сярод цішы.
І дзіўны свет зялёны
Наявіцца з душы.

І што ў душы трымцела —
Не ўсё пайшло на скон...
А снег —
ён самы белы,
Але не вечны ён.

З нізовін дым завоблачны курыцца.
Стаю ў задуме.

Шапаціць вяршняк.
А ўсход агняны
не такі, што сніцца,
Што сон малюе —
вольны мой мастак.

Я з ім прыходзіў,
павяртаўся ў зморы
І, быццам дождж,
дарогу цалаваў...
Не, ён не сніцца,
ён са мной гаворыць,
За вольны сон дазвання дараваў.

Не, ён не сніцца,
ахінае плечы
І ўволю намаўляецца з душой,
Як самы першы голас чалавечы,
Які за свет, здзівіўшыся, пайшоў.

Бязгодзіца. У хмарах далягляд.
На адвітанне ліст махае хмары.
І позні час, як лёс, ступае ў сад.
І кожны міг спыняецца на твары.

І з глыбіні пакутлівых хвілін,
Што між гадоў заціснуты ў абсягу,
Пальюцца гукі
і сальюцца ў гімн
Аджыламу, як выцвіламу сцягу.

І ў гуках тых пачуеш непрыкмет
(З былога:
з болю, з гвалту, здзекаў, кпінаў),
Што можна заступіцца за сусвет
І самаю апошняю хвілінай.

Яшчэ высока месяц —
За таямніцай дзён.
Маю дарогу месіць
Абуджаны праклён.

І чуткі, як дарадцы,
Ягоны лашчаць слых
Ды вучаць, як кусацца
І біць пад самы дых.

І звады, як пачвары,
Выскокваюць з начы,
Каб перапудзіць мары
І ў цемрадзь уцячы.

А кпіны за спіною,
Як крылы, шамацяць,
Каб веру, што са мною,
Зняверыць і адняць.

Кусаюць,
 б'юць
 і бэсцяць...

Ды з патаемных дзён
Яшчэ высокі месяц
Маёй душы відзён.

Смуга вячэрняй павалокі
Баіцца сесці ля агню.
Упалі летнія аблокі
На восеньскую вышыню.

І, як гарох, на сто сцяжынак
Лістоту вецер сыпануў.
І часу стала б на супынак,
Ды шкода хвілю хоць адну

Адняць ад зманнага пагляду
Яшчэ нявыстылай вады,
Хоць добра знаю,
што не краду,
Але бяруць сваё гады,

Не папіхаюць,
не ўпікаюць,
А забягаюць напярод,
Хусцінкай восеньскай махаюць,—
І не магу прыцішыць крок.

СВЕЧКА

Купіце свечку.

Цемрадзь вашых дум
Замітусіцца прад святлом нядужым.
Святло планет расхоплена на глум,
І толькі свечка
свету верна служыць.

Яе абыдзе і запомніць звер,
І кожны з нас

аддасць ёй час жалобны...
Праз столькі зрухаў
і праз столькі вер
Яе святло на цемру не падобна.

КАТ

Роспач засне.

Кат задрыжыць,

сон не дагледзіць

І басанож

выйдзе на снег

белы, як лебедзь.

Звысака поўня

ўпадзе да ног

звонкай манетай.

Моўчкі падыме,

кіне ў кішэнь

дух апраметнай.

Роспач прачнецца.

Кат запяе

голсам чыстым.

Раптам пад ім

снег закіпіць

з гулам і свістам...

Белы, як лебедзь,

выпадзе снег,

слядоў не прыкмеціць...

І з вышыні

звонкім святлом

поўня засвеціць.

Яшчэ не ўсохліся вяргіні,
За лесам воблака расце,
І ацішэлыя быстрыні
Гайдаюць цемру на плыце.

У гэткай восені павольнай
Яшчэ няцяжкае крыло,
Яшчэ пра злосны вецер дольны
Ніякіх чутак не было.

І забываюцца ў дарозе
Сярод лістоты шапаткой
Чужыя словы пра марозік
І след лісіны за ракой.

І толькі восеньскія крылы
Прасторы мякка абнялі:
І абеліск.

І крыж пахілы.
І ўсё жывое на зямлі.

І толькі воблакі свіцяцца
Сярод нябёс, як сярод нас,
Каб неаднойчы павітацца,
А развітацца толькі раз.

З выставы восеньскай прыцішаных бяроз,
З выставы цiotнай і самотнай пазалоты
Я анічога ў светлых думах не прынёс,
Адно задумнае адтуль нясу я ўпотай.

Яно, бяскрылае, не здолее лятаць,
Яно, аслеплае, вялікі свет не ўбачыць...
Таго, хто стрэнецца дарогу папытаць,
Я накірую па слядах сваіх гарачых.

Хай здагадаецца,
агледзеўшы сляды
Сярод пялёсткаў адзвінелых разнатраўя,
Што сёння смела можна рухацца туды,
Бо ўсё,
што мелася быць горшае,
забраў я.

* * *

Калі падзьме з пустога поля,
Як дзьме аднойчы і за светам,
Падасца сном чужая доля —
І чалавека,
і паэта,

Што аніколі не заплакаў,
Калі спаткаў за ласку — кпіны,
Свой смех аддаў за вурдалакаў,
А гнеў —
за нораў галубіны.

І не азваўся на замову,
Якую нёс залётны вецер...
Усё забыў
і толькі словы
Пусціў гуляць па белым свеце,

Але даверыць ім не здолеў
Душы хоць дробную часціну...
А вецер дзьмуў з пустога поля --
Ад слоў
і следу не пакінуў.

БОЛЬ

I

Кажуць,
Падзелішся
 болем з людзьмі —
І яго лягчэй перажыць.
І ўсё ж
 не хачу,
Каб болю
Было
Больш,
 чым мяне.

II

Таму,
Хто лёгка свой боль забывае,
Рупіць
Навекі яго пахаваць.
Па пазіраннях
Вучоных кратоў і чарвей:
Боль,
Што зямля прыняла,
Ні крот,
 ні чарвяк
Не крапе.

Палын-трава —

палон-трава

Ля ўсіх дарог стаяцьме,
Як спаконвечная ўдава.
Няма ўдавы — астатняй.

На гoлac вoчы абярнуць
Ты мусіш без ваганняў,
Але ці зможам прыгарнуць
Яе да ўсіх жаданняў.

Бо не схаваєш,

як і ты

Тривогаю свіщися
І не баїшся гаркаты,
А сам сябе баїшся.

Бо ўжо сярдуе галава
На культ яе асобы,
Бо гэта ўдовая трава —
Чарнобыль.

* * *

Хмары ўспомнілі нешта, пасталі,
Ім, напэўна,

дазвання відны
Нерухомыя вечныя далі...
Толькі кроў не спыняюць яны.

Нават голас аціх, адмірае —
Гэтак боязна цішу крануць...
Мабыць,
кроў гэты свет пачынае,
Калі нельга яе падмануць

Самым стоеным і невылечным,
Чым у ціхіх хвілі жывуць.
Не спыніць яе самым адвечным, —
Па рацэ яе ў вечнасць плывуць.

* * *

На камень прысеў чалавек,
Спытаўшыся ў сталага веку.
Нічога не вымавіў век,
Зірнуўшы ў сваю картатэку.

Што меў ад яго,
што хацеў,
Не выказаў век анічога.
Ён ветрам ля воч праляцеў,
І ўслед за ім бегла дарога.

І кінуўся следам пагляд,
Ды выцяўся ў шкло далягляду...
Крывавы,
вярнуўся назад,
На месца былога пагляду.

* * *

Цемра — начлег для трывогі.
Босыя боскія ногі
Ступяць —
і следу няма.
І саступае з дарогі
Постаці светлай зіма.

Месяц натоіцца ўлегцы —
Колькі за постацю бегчы?
Месяцу добра відаць,
Як,
не спыніўшыся,
крэхча,
Горасць спрабуе прагнаць.

Выйдзе стары на дарогу,
Гляне,
бы ўспомніць на Бога.
«Выпі!» — налье з гладыша.
Ды не прымае зямнога
Маці забытай душа.

Адно ліхтар сярод маўклівых дрэў
Ноч адганяе ад майго знямення.
Я не стаяў тут доўга,
я мудрэў,
Я набіраўся веры і цярпення.

У столькіх я вучыўся гарадоў,
І гэтулькі дарог мяне стамляла,
Я захлынаўся светлаю вадой,
А цёмная замоўна ратавала.

І не было за што казаць «даруй»,
І «дзякуй» не было за што прамовіць...
Я кратаю намоклую кару,
Цяпло рукі кара губамі ловіць,

Цалуе загрубелую душу...
А я маўчу,
хоць сорам сэрца перыць.
А я маўчу.
Нічога не прашу,
Бо ведаю —
мне рана свет даверыць.

МЯЧЫК

Трымаю мячык галубовы,
Што прыляцеў з гульні дзіцячай,
Бы нахапіліся высновы —
З няўдач, удараў і балячак.

Ды пакруглелі, памякчэлі
І сталі дружныя са мною,
А гэтак доўга не хацелі
Стаць маёй ношаю зямною.

Схілілі сорамна галовы,
І кожная —
 ледзь-ледзь не плача...
І не ўспрымаюцца высновы
Раптоўныя,
 як новы мячык.

ПАСЛЯ ПАХАВАННЯ

На крылы вечара,
на плечы далакопа
Звон паднябесся,
як музыка з небыцця,
Цярусіць цемраю...
І гэты чорны клопат
Ужо запомніць далакопава дзіця.

Што ледзь падыме
камячок гаротнай гліны
І позняй позніцы баіцця
больш, чым слёз...
А крыллем стомленым
пахілыя хваіны
Агорне ноч,
як дамавіну сіняцёс.

І не прыкмеціць,
як сляза з душы ліецца
І туманком сівым
заблішча над травой...
Ды хоць калі,
а ў кволым сэрцы адзавецца
Той вечны нашум чорных крыл над галавой.

З ДЗІЦЯЧЫХ СНОЎ. ВЕСТУНОК

Удава пацуковая вольны займае куток.
І прывыклі падсуседзі —
скрынкі, бляшанкі і скруткі, —
Што спакойны іх сон парушае дзядок Вестунок
І прыносіць не толькі апошнія чуткі,
А з начнога стала
перасохлага сыру кусман
І адзін валасок
з паслухмянай галоўкі русявай;
Прыкладзе валасок на дзіравы, стары барабан
І, падумаўшы,
вымавіць ціхае «будзьце ласкавы».
І русявы і кволы падыме, падскочыўшы, грук,
І знянацку яго
над вясёлым заняткам застане,
Прымчыцца, замкі абхітрыўшы,
адважны хлапчук
І здзіўлёна спытае:
«Прачнулася ранне?..
Усміхнулася краска?..
Цвыркун заскакаў па траве?...»
Барабанныя стукалкі ў рукі папросяцца самі,
А дзядок Вестунок
са слязою прашэпча ўдаве:
«Ці былі б яны дзеці,
калі б не былі вестунамі?!»

У светлай кашулі
дзіця маёй зайздрасці шчырай:
Вялікія вочы,
як вокны,
ў якія глядзіш
І бачыш —
ляціць, абганяючы воблакі,
вырай,
З якім
ты і сам
у край незваротны ляціш.
Глыбокія вочы,
як студні з бяскопцай вадою,
Якой давяраеш
і п'еш,
бы смакуеш вякі...
За светлай кашулькай
ідзеш асцярожнай ступою,
Як шчырая вера,
што некалі сам быў такі.

Быў снежны дзень.

А вераб'і ляталі.

І дзеці пра дарогу не пыталі

У пільнае, высокае сасны.

Дзяцей яшчэ не прымушалі сны

Прыцішваць бег,

прыхоўваць голас смелы

І бачыць іншы свет,

не толькі белы,

І помніць,

што такі кароткі дзень...

Стамляўся снег,

стамляўся дрэва цень

Дарогу засыпаць і замінаць малечы.

Нядоўгаму,

як снег,

жыццю пярэчыць,

Лавіць за рукі — вецер,

смех — за чуб,

Сыпнуць на снег зляжалых, мерзлых круп,

І з'есці крупы разам з вераб'ямі,

І, сілы ўзяўшы,

разграбці рукамі

Снег свежы-свежы,

пахкі, як сакрэт,

Каб паглядзець,

які ён — белы свет.

* * *

Асцярожны,
як у эндшпілі кароль, —
Дык гэта — я.
І кожны дзень — адвечны,
Што дараваў мне невылечны боль...
Ды сам я,
як кароль той,
невылечны

Ад боязі падумаць за другіх,
За вечны боль,
што да мяне хінецца...
Я страціў час,
бы страціў чуйны слых,
Я стоіў дух,
што вераю завецца.

І побач з болем, верай і бядой
І той кароль пад смешкі пешак танчыць...
І дух свой,
што, як кажуць,
з барадой,
Зноў трэба,
як дзіця малое,
няньчыць.

* * *

Старая ты, душа,
 старая,
 старая,
Старэйшая за дзверы,
 што не пускаюць вецер,
Старэйшая за вецер,
 што слёзы выцірае
У сарамліва-голага бярозавага вецця.

Старая ты, душа.
Другой — не маю:
Такой — непанараўнай,
такой — незразуметай,
Такое,
што і ў кратах крыві не ўтрымаю,
Калі бяжыш насустрач маладому свету.

Я цені адсоўваў,
А жыць не было мне вальней,
Не сталі дарогі — законам,
А вольныя думы — указам.
А дзесьці за лесам
Расяны пагорак звінеў,
І дом на ім вокны пamyў.
І клікаў.
А я не спяшаўся з адказам.
А побач
Трава падымала расу да вачэй.
Я ў росы глядзеўся
І бачыў,
Што ў кожнай расінцы —
Зорка
Халодным паглядам,
 халоднаю праўдай пячэ...
За ценом расы я пайшоў.
А прачнуўся —
Пад ценом пагорка.

* * *

Ноч.

І на дзень не займае.
Толькі дарога прамая
Напал раскрыіла ноч.
Дух да знямення займае.
Духу цураешся —
збоч.

Што там:

дабро ці няслава? —
Глянеш налева,
направа...

Дух ад сябе заняло.
Духу як можна ласкава
Скажаш:

«Там нас не было...»

Ціха.

Анёл неспакою
Сушыць на воблаку слёзы.
Гладжу дрыготкай рукою
Цень сіратлівай бярозы.

Зводдалі

возера

лёгкі

Кіне пагляд на даліну,

Дзе пакідае вытокі

Дум маіх

клін жураўліны.

Без развітальнага плачу

Лёсу крылом памахае.

Толькі душа мая ўбачыць —

Гэта на вечнасць займае.

КРОЎ

Вандроўніца-кроў,
ты бываеш,
дзе грэх і адчай,
Дзе пачуцці забытыя
сном летаргічным паснулі,
Ты адна разумееш,
чаго так маркотна вачам,
Што пяшчотныя пальцы,
крануўшыся неба,
адчулі.

Ты...
А хочацца гжэчна аклікнуць,
на «вы»,
Ды язык пачынае
выкрунтасы бязглуздыя ў роце,
І няма галавы,
цвярозай няма галавы,
Што паверыць —
і цябе не бывае без плоці.

* * *

Знікаюць гукі.
Поўнач
Збірае ў торбу гукі.
І толькі рызыкаўны
Адзін
Ідзе на мукі

Той голас,
Што ўзлятае
І над зямлёй вяшчуе...
І аніхто не знае,
Што сам сябе ён чуе,

Што сам сябе ён можа
Пачуць
Душой балеснай,
Як песню
Птушкі гожай,
Якой
І ў небе цесна.

Прыгнуўся хвойнік —
цяжка-белы снег.
І холадна душы,
як дрэву ў полі.
І мой апошні след,
як даўні грэх,
Ляціць на воблаку,
як на крылатай долі.

І ўсё балючае
клянецца адбалець,
І ўсё загойнае
не дасць душы спакою...
І так змяркаецца,
што хочацца святлець —
Як след на воблаку,
як снег на хвоі.

А за снегам, за снегам —
не можа не быць навіны.
Я для снегу, для снегу
і сам навіну адшукаю,
Калі мы застаёмся
на свеце на белым адны,
Хай душа да яго,
а яго да маёй прывыкае.

«Але дзе навіна, навіна?..» —
запытаецца снег,
І крылом замахав,
і ўпадзе на слізкім на лёдзе.
«Навіна, навіна... —
гэта тое,—
скажу я скрозь смех,—
Што чакаеш вякі,
а калі не чакаеш — прыходзіць».

* * *

Зіма за вокнамі,
зіма за небасхілам.
І свет не хочацца спыняць перад зімой,
Хай ён запомніцца,
як развінае крылы
Над ціхіх хвоек напалоханай гурмой.

І снег затоіцца,
і вочы снег закрыве
На бляск залётных сэрцаў і камет...
І перад будучым,
што здзівіць дні былыя,
Хай свет запомніцца...
Калі і быў ён —
свет.

ТЭАТР

Зноў кружляюць сняжынкi —
і флірт патаемны,
і флёр,
І тэатр, дзе апошняя дзея —
сумёты.

І вецер захлеўны,
стары і глухі рэзанёр,
Запаўняе, не можа запоўніць пустоты.

Адмахнуся ад ветру
і сняжынку рукой засланю,
Хай не будзе сумётам,
а на цёплай далоні бруёю.
І прапаліць навылет
цнотай сваёй даланю,
Не паверыўшы, што застанеца са мною.

І нястрыманым крыкам
мой зляжалы спакой скалане,
Супыняючы боль, як і снег,
без'языкі,
Але ён,
гэты боль,
не адчаем запоўніць мяне,
А сыграе галоўную ролю
ў спрадвечным тэатры вялікім.

* * *

Нічога не скажаш,
падумаеш, гэта — замова
Ад зморшчын на твары,
ад шэрхлай тугі на губах.
Нічога не ўспомніш,
і нават апошнія слова,
І нават сваё,
толькі сэрцам пачутае,
«ах!».

Нічога не ўбачыш
на зорнай дарозе настылай,
Баішся крануцца
яшчэ незамерзлай вады...
А можа,
і шчасце,
што ўсё ты адразу забыла:
Было што забыць —
значыць,
шчасце было сапраўды.

* * *

Як рыба тужлівай лускою,
Паблісквае ў гурбах зіма...
Усё засталася з табою,
І тое, чаго і няма.

Ля самых вачэй засталася,
Ля самых пякельных вачэй.
Як шмат маіх дум апяклося
На тым,
што пачуцці пячэ.

Ля самых забытых,
заклятых
Тваёй дабрынёю
надзей
Так шмат маіх слоў
вінавата
З табою па свеце ідзе.

І нельга даткнуцца крывёю...
І нават чаго не было —
Усё засталася з табою,
А быццам са мною жыло.

Ізноў ты спытаеш —
 не раз, не другі, не апошні,
 Мяне прыпыніўшы
 ля даўняй і блізкай вярсты,
 Дзе воблака выплыве
 з голае мокрае поўні
 І вецер згінае,
 не можа звалодаць кусты.

Ізноў ты спытаеш, а здасца —
 паклічаш да змовы
 Буйнога дажджу
 і салёнай, шчымлівай слязы.
 І сэрцу адпомсціць не самае крыўднае слова,
 А тое,
 што ўслед за маўчаннем
 ідуць маразы.

I дождж патухае, і слёзы змярзаюцца ў камень,
I нельга сагрэць яго,
быццам жучка на лісце,
Ні роўным дыханнем, ні смела-скупымі рукамі,
Ні сэрцам,
што грымне,
як камень,
на доўгай вярсе.

* * *

Зіма бялявая.

Бялявая зіма.

Адной дарогі мала для сустрэчы.

З усіх дарог,

што выбераш сама,

Адной-адной я не змагу прэрэчыць.

Дзе застанецца лёгкі дотык твой

Да перамерзлых вуснаў нашай долі,

Да голасу над мёртваю травой,

Што аджыве

і не памрэ ніколі.

Да льдзінкі самай вострае

і да...

О, як ільдзінка разане па сэрцы...

З усіх дарог адна ёсць,

дзе бяда,

Твая бяда

не дасць і мне памерці.

* * *

Завейны сад.

У садзе толькі вецер.
На голас ветру кратаецца вецце.
І ні душы —

вялікай ці малой,—
Нібы пайшлі гуляць па белым свеце
За воблакам,
за леташняй травой.

І воўчы след пад снегам замярзае.
На след дзявочы
гурбу намятае...

І ні душы —
ззалелай ці жывой.
Мая душа дзявочую шукае
І след згубіла —
і яе, і свой.

Завейны сад.

Завая вочы коле.
Гукае ў полі розгаласам доля,
Дзе душы ўсе зліваюцца ў адну...
Я след дзявочы,
нібы вецце — волю,
Згубіў у садзе.
Ў полі не знайду.

* * *

Душа мая — мой смутак горкі,
Відаць, не зведала цяпла,
Бо адмахнулася ад зоркі:
Маўляў, халодная была.

Маўляў, з такіх яна нябёсаў —
Ні дакрануцца, ні спытаць:
Ці наша шчасце занялося,
Ці шчасця іншага чакаць?

А калі стоіцца за хмарай,
Не паляціш, як зорны птах...
Душа, душа...
А ты, я марыў,—
Не для сумненняў і разваг.

Не бачыў гэткаю кволай,
Як сумны цень свой за акном...
А недасяжнай зоркі холад
Навек апёк жывым агнём.

СЛУХАЮЧЫ ШУМЁЛЫ

Тая зорка свяціць перастапе,
Што збірала святло на пасаг.
Старажытную песню расстання
Зноў шумёлы нясуць у абсяг,

На дарозе ля Храма сівога,
На кахання шляхах крыжавых
Напаткаўшы пакутніц з былога
І сустрэўшы пакутніц жывых,

Што сябе адкахалі да прыску,
Аддалі,
каб і свет не астыў,
Небу — памяць,
пакутам — калыску,
А душу —
у расстайны матыў.

Падае на лёд апошні яблык.
Хутка рэчка дыхаць перастане.
Ноччу —
растрывожаныя д'яблы —
Хмары прыляцяць на баляванне.

На краёчак месяца шчарбаты
Нечы цень прысядзе невыразны.
Выйду падзівіцца з цёплай хаты,
Што вядуцца дзівакі і блазны

Аж на тым на месяцы каляным,
Што за хмарай схованкі шукае.
Мабыць, гэта хлопец ашуканы
На ўвесь свет
пра марны лёс гукае.

Можа, хто, на шчасце, адзавецца,
Як яго здзівуе так высока,
Дасць прытулак і цяпла пагрэцца
І маршчынку вытра каля вока.

А дзівак на белы свет пагляне,
Як даўней, адважыцца ўсміхнуцца...
Каб вярнуць знябытае каханне,
Мабыць, трэба з месяца вярнуцца.

Я, як дом бяздомнага, ўцалею
Пасярод твайго мацерыка,
Ў самую апошнюю завею
Памахае мне твая рука.

Пакланюся я на ўсход і захад,
Поўначы і поўдню дам паклон,
Напытаю колькі слоў у птаха,
Каб сказаць пра твой апошні сон.

Знаю,
гэта ты мяне прысніла,
Адкупіла ў холаду начы,
Выняла са свежае магілы,
Каб на баль не ўспелі крумкачы,

Каб у расхінутай дамавіне
Толькі вецер загучаў, як звон...
А калі хто ўчуе,
хай пакіне
Там апошні,
самы цяжкі стогн.

Толькі хай свяцейшая надзея
Не ўпадзе слязою з-пад павек...
Я апошні раз тады ўцалею,
А на тым і скончыцца мой век.

Не зразумеў пагляд
Калючы, як ігліца,
І мусіў выйсці ў сад,
Дзе цінькалі сініцы.

Я зразумеў не ўсе
Нясказаныя словы,
Што сталі пакрысе
Нібыта пасткі-ловы.

Іх нельга на адным
Пераказаць дыханні,
Яны, як лёткі дым,—
Дзе позні,
 дзе і ранні.

Іх нельга спакваля
Па некалькі паведаць.
Яны — нібы здаля,
А глянеш — ходзяць следам.

І сёння ў іх — нямаш,
А заўтра —
 з імі ходзіць,
Як лёс няпросты наш
Па самым тонкім лёдзе.

І ў свет пайду —
на іх
Не здолею забыцца.
Яны цяпер на слых —
Бы цінькаюць сініцы.

ТУМАН

Сівы учарашні туман
І сёння халодзіць далоні.
З яго налятае кажан,
Пазвоньваюць цуглямі коні.

Здаецца —
кажан на кані.
І вусны сціскаеш ад жаху,
Ды нельга свой голас спыніць,
Як сонца,
што коціцца з даху.

А голас крылом узмахне,
Намоклым крылом кажановым,
Мой голас стаміўся пры мне
Быць знаным,
а не адмысловым.

Памкнецца дагнаць кажана,
Што ўсеўся на конскую спіну...
І, можа б, яго ён дагнаў,
Калі б без мяне не загінуў.

АСФАДЭЛІ *

Прадавалі ў парку асфадэлі
Двое нехлямяжых дзецюкоў.
І каб хто заўважыў, як гарэлі
Вочы іх і ў твар шугала кроў,

Як дрыжалі рукі..

А над імі

Распускаўся кветкаю груган.
Я прыпомніў дзецюкоў жывымі,—
Іх зарэзаў прышлы уркаган.

І чаго панесла ў гэты горад,
Дзе і я хаджу туды-сюды,
Ці ўцяклі з-пад тых балючых зорак,
Што спалілі свет іх малады?

Ведалі,

што я сюды ў нядзелю,

Як чакаў каго,

штораз хадзіў?..

Вось і прадавалі асфадэлі...

Каб не я —

ніхто б і не купіў.

* Асфадэлі — кветкі; у антычнай паэзіі былі сімвалам смерці.

ЛАЎКА

А за альтанкай,
 за прысадамі
На лаўцы хлопцы п'юць віно...
«Ці ліст,
 ці птушка з дрэва падае?» —
Пытаўся я ў цябе даўно.

На гэтай лаўцы,
засмучоныя;
Што свет адзін, а на дваіх,
Сядзелі мы праз ночы цёмныя
І ў лёс заглядвалі праз іх...

Тады не думаў,
што забудзецца
Усё — як дрэннае кіно,
Што будзе лаўка гэтак нудзіцца,
Пакліча хлопцаў піць віно.

І вось стаяць яны,
і радыё
Ля ног, як вурдалак, гудзе...
«Ці ліст,
ці птушка з дрэва падае?..» —
З хлапцамі лаўка завядзе.

УСТАНОВА

Ва ўстанове,
дзе стваралі зло,
У высокім доме без закон
Раптам адключылася святло —
Як застаўся недаснёным сон.

І адразу нечуваны крык
Скалануў
на міг прыціхлы дом,
Быццам з горла вырваны язык
Стаў такім грымотным языком.

Потым зноў у доме —
цішыня,
Як не тут пераўтваралі свет:
Ткалі цемру з сонечнага дня...
Што яшчэ?
Не ведаю, сакрэт...

Потым запалілася святло,
Ды ніхто не ўбачыў гэткі жах:
Анікога ў доме не было,
Толькі зло скакала па сталах.

АКТОР

Актор з царовай барадою
Ў грымёрнай сёння валадар,
Ён быў сабой, а стаў брыдою,
Пачварай сквапнай ды рабою...
Хоць не дадатны, але ж — цар.

Яшчэ на сцэне не прыбрана
Пад высачэнны хісткі трон,—
Ён рэпеціруе тырана,
Распусніка ды інтрыгана
І лічыць,
што сапраўдны — ён.

І княскі род,
і род баярскі
Ягоны трон не пахіснуць.
Калі дапушчапы да скваркі,
Да недапітай царскай чаркі,—
Няхай з'ядуць, няхай глынуць.

Ён з гэтай роляй гэтак зліўся,
Як з морам дзядзька Чарнамор,
Народным праз цара зрабіўся
І сам, відаць, даўно забыўся,
А хто з іх — цар,
а хто — актор.

З ВЫШЫНІ БАЛЬНІЧНАГА ПАЛЁТУ

НОВЫ ГОД

А хоць і новы,
ды такі стары,
Як сны мае —
ягонья ахвяры,
Як слова «смерць» —
на залатым пяры,
Як слова «жыць» —
у доктара на твары.

Такі ён новы...
Божа, барані
Нас ад яго смяротнага імнэту.
Ў яго піжаме,
быццам у брані,—
Аддзелены ад свята і ад свету.

І абвяргаць,
і плакаць,
і прасіць
Няма душы.
Жадаць — няма адчаю...
Ад новага спрабую адкусіць,
А здасца,
што старога паспытаю.

У ПАЛАЦЕ

Скупы пагляд. Балючы ўкол —
Ад невядомасці і страху.

Засланы яркай ружай

стол

Вачамі есць сусед-мангол,
Як кошка —

вераб'я на даху.

І я, як цэрбер, свой абсяг,

Усё, што блізка і навокал,

Трымаю моцна,

быццам сцяг,

Я без яго дачасна б. спрах,

Як ружа пад зайздросным вокам.

Ды дзесьці блізка —

звыклы дух

Перадсмяротнага дыхання...

На белаі столі —

кроплі мух,

Як бессэнсоўнай думкі рух

Ад хвораі плоці да сканання.

НЕГР

У рамса селі мы на грошы,
А з намі —
 чорны і худы...
«Палянй, які гулец харошы», —
Казаў мне дзядзька з-пад Узды.

Таму ж —
 як д'яблу шанцавала,
Ажно ўсміхаўся чорны лоб,
Калі, як кот галодны сала,
Ён у кішэнь капейкі гроб.

А дзядзька цмокаў і зайздросціў,
Курыў з «гульцом» заморскі «Кент»...
А ён маўчаў —
 адныя косці —
Той афрыканскі кантынент.

А дзядзька скардзіўся на старасць
Ды ўсё вучыў мяне гуляць,
Ды намякаў на салідарнасць...
Мне ж на яе —
 было начхаць,

Як і начхаць — на тыя грошы,
Што негр пракурыць у ляску...

Я ведаў —

сам «гулец» не горшы:
За хворы год набіў руку.

Я проста ведаў ад сястрычкі,
З якой качаўся па траве,
Што афрыканец невялічкі,
Відаць, нядоўга пражыве.

МЕДСЯСТРА

А медсястра прыносіць спірту.
Я думаў —
 гэта ўсё для флірту:
Фарцовым бровы падвядзе
І валасы —
 саломы спірту —
Прытуліць моўчкі да грудзей.

Яна ж заводзіць ціха-ціха —
Не для мяне з дзікунскім сыхам —
Пра твар каханкаў у вакне...
Ах ты, бяда, чужое ліха,
Чаму праходзіш праз мяне?!

Я і без спірту задыхнуся,
Сам у сваіх абдымках б'юся,
Крычу
 і ў зайздрасці прашу:
Калі ад горычы зайдуся,—
Паспавядаць маю душу.

ПРАКТЫКАНТ

Ён слухаў раз,
ён слухаў дзесяць,
Штодня ён слухаў цэлы месяц
Вулкан маіх худых грудзей.
А там грымела і стагнала,
Там плакала і святкавала
І столькі выспела падзей.

Там Жля і Карна * балявалі.
Палілі, рэзалі, стралялі
Усе, хто меў на гэта спрыт.
Там не адну змянілі ўладу,
Ніколі там не будзе зладу...
А ён ішоў —
як на іспыт —

І месяц слухаў і дзівіўся,
І над адной загадкай біўся:
Нашто яму падсунуў Бог
Мяне?

Я ў Бога й сам пытаю,
Я пра сябе ані не знаю...
Я б падказаў яму, каб мог.

* Жля і Карна — міфічныя істоты,
якія ўвасаблялі жаль і смутак.

У СТАЛОЎЦЫ

У булкі — смачная скарынка,
Ёй зведаць рот — адзін зыход.
Такую ж булку есць бландзінка
І мой сусед —
пусты, як скрынка,
Якую кінулі за плот.

Сусед бландзінку так свідруе
Вачмі,
здаецца, ўлезе ў рот,
Як можа, так яе чаруе...
Бландзінка ж свой пагляд кіруе
Не, не на скрынку,
а на плот.

Сусед —
а вораг мой заклёты.
Мяне ён кінуў бы ў вакно.
Каб мог.
Хоць я не вінаваты,
Што не крывы ды не гарбаты...
Яго ж —
з-за плоту не відно.

ПІЛОТ

З вышыні бальнічнага палёту
Скардзіўся сталічнаму пілоту
Я

на самы новы самалёт.
Бараніўся ён ажно да поту,
Быў пілот —
да поту —
патрыёт.

Ён ў грудзі ляпаў,
што з абсцэсам.
Я ў хваробе гэтай — ні бельмеса,
У мяне, паверце, свой бельмес,
Што прыдбаны голадам і стрэсам;
Не запомніў,
як прыдбаны стрэс.

Ён у грудзі ляпаў —
мне балела.
Я гатоў аддаць яму паўцела
За няўдалы новы самалёт,
Я хацеў,
ды цела не схацела,
Каб яго савецкі біў пілот.

РЭНТГЕН

Круціў мяне замежны апарат —
Такі рэнтген,
што ўсе куткі агледзіць,
Ён доўга нюхаў,
дзе ўва мне разлад,
Які душу самотную вярэдзіць.

Я, поўны болю, —
рыхтык як арэх,
Які ад цяжкай долі
долу гнецца,
«Шукай, шукай, —
казаў сабе праз смех, —
Чаго не знойдзеш —
мне ж і застанеца».

І я ляжаў, спакусны, як імша,
Як бог далёкі — Шыва ён ці Крывна?..
А бас замежны моліць: «Дзе душа?»
Была душа,
ды ўся за дзверы выйшла.

ФІЛАСОФСКІЯ ЧЫТКІ

Выносяць па адным з маёй палаты,
І хтосьці не вяртаецца назад...
Чытаю філасофскія трактаты
Я —
хворы, малады і небагаты,
Я, хворы,
як — па часе — і трактат.

А больш чытаць —
ні кнігі, ні газеты.
Не думаюць пра нас
і спяць паэты...
Філософ пад падушкаю ляжыць
І шэпча мне на вуха па сакрэту,
Што хоча
ў маім сэрцы
доўга жыць.

АПЕРАЦЫЯ

Ізноў уколюць пантапон.
А я прашу паболей болю,
Няхай крамсаюць, рэжуць, колюць...
А пад акном не плача клён.
Няхай выпростваюць душу,
На стол кладуць, як нежывога,
Я спадзяюся, боль, на Бога,
У Бога волі папрашу,
Каб не пачуў я анічога,
Калі з грудзіны задыміць
І кроў запахне...

Як святога

Мяне агледзяць.

З вуснаў Бога

Тады пачую: «Будзе жыць!»

Присядзь, мая ціхая,
 ў думкі закутая доля,
Спачні на бацькоўскім,
 прысыпаным снегам,
 парозе,

Давай паглядзім,
як замоўна пасвітвае поле
На двух снегіроў
на абскубеным студзенем стоце.

На дрогокі ліпоўнік,
што вырас пад ліпай старою
І нас не вітае:

наезджыя, думае, людзі...
І з гэтай задумнай і сэрцу нязнанай парою
Давай памаўчым —
такой не было і не будзе.

Присяжем і виплачам
самыя горшыя слёзы.
Я ў дзверы пагрукаю,
дзверы адчыняцца самі,
І родныя вочы
з няспернам спытаюць:
«А хто там?..»

«Адзін...» — адкажу.
Хоць доля стаіць за дзвярамі.

У засланні да вольных людзей,
У спакуслівы свет неадольны
Прыгадаеш,

як быў кагадзе
Ад сябе, асцярожнага, вольны.

Не трымаў пачуцця ў кулаку,
Ля акон у трывозе не петраў,
Сніўся ты за сялом ветраку
І таму, што круціў яго, ветру.

А глыбокаму ў возеры дну
Быў твой дотык, як лекі, загойны...
Ды аднойчы ты рана заснуў,
А прачнуўся —
і позна, і вольны

Ад захопніцкай прагі ў вачах
Да абдоймаў нядаўняга лёсу,
Што і быў, і прапаў, як ачах...
А былое —
камусь засталося.

* * *

Зажадалася свету сазнацца,
што я не трывушчы,
Не трываю спакою,
хоць хліпкі з мяне рызыкант:
Не аддам свайго лёту
гаротнай падраненай птушцы
І не рушу па свеце,
як вандроўны яго музыкант.

Асцярога аступіцца,—
я да яе нахілюся
І ступаць
на калдобінах веку свайго
навучу...
Да высокага воблака
грэшнай слязою дакрануся,
Каб сазнацца ў сабе,
хоць сазнацца ні ў чым не хачу.

Сярод лістоты, шапаткой і ранняй,
Не прычакаеш нейкіх вечных змен.
І толькі вечнасць здасца нечаканай,
Зусім не той,
што сярод цёплых сцен.

Тут ні люстэркаў тых,
што насміхнуцца,
Каб дагадзіць,
каб утрымаць спакой,
Тут і з самім сабой не размінуцца,
Як восені з асенняю ракой.

Тут перад вечным —
ты зусім зялёны
І летуценны,
як над полем дым.
Сябе ты помніш толькі маладым
Тут,
дзе апошні ліст сарвецца з клёна.

І ты за ім, за ім —
праз шоргат зманшы
Цераз дарогу ўслед зашамаціш,
Пакуль не спыніць голас нечаканы:
«І ты таксама ў вечнасць адляціш».

* * *

Кране прахалода,
што з далечы прыйдзе,
Сляпым адвячоркам да рук падплыве.
Забыўшы на дзень,
што змаркоціў,
аб крыўдзе,
Зняволюся свежай расой на траве.

Адненькаю краскай
і кожнаю рыскай,
Што цемра не ўкрые сярод сітнягоў...
Згушчаюцца змрокі.
І далеч — так блізка,
Ля самай дарогі
да сэрца майго.

Азіраліся дрэвы,
са мпой гаварылі на «ты»,
Адарыўшы лістотай,
што і сёння пячэ даланю.
Я яе пагубляў,
я зрываў краявідаў лісты
І,
ўваслаўшы душу,
думаў — гэтак яе бараню.

А здарожаны,
 выгнаны з гэтых шалёных дарог,
Я аstatняе дрэва
 на апошняй дарозе спыню,
І лісток папрашу,
 і здзіўлюся (калісьці не мог),
І пякучай далонню
 да голай душы прыхіну.

* * *

Кожны год балюча адцвітае.
Ды пражытым, як ты ні цвіці,—
Да сябе ізноў цябе вяртае
Тое,
што не зможана ў жыцці.

Кожная няўпраўка і няўдача
Сабяруцца ў дзіўныя квяты —
Краскі тлуму, горычы і плачу,
Краскі мітусні і нематы...

Пройдзе вечар,
прабяжыцца ранне,
І зіма патупча па двары,—
Покуль сам не адцвіцеш дазвання,
Не сарвеш ніводнай без пары.

У памяці — вялікія дарогі,
Якія і не сорама прыгадаць...
Стаміўшыся і натрудзіўшы ногі,
Сваю аглянеш —
памяці шкада,

Што аж заенчыць ад тугі і болю,
Ад злых няўдач
і ад няўцешных страт...
Я выбраў час,
я выбраў гэту долю.
І добра,
што ўпярод,
а не назад

Дарога гэта лёс мой пераносіць,
Што не магу я крэўны лёс клясці,
Бо аніхто
ад завідкаў не просіць
З дарогі гэтай
хоць куды сысці.

Зноў ляцяць да мяне галасы
З перамерзлага поля пустага,
Са святое паўдзённай красы
Выбягае насустрач дарога.

Снег на скронях,
 святло ў валасах
Незадумлівы вецер пакратаў.
І спаткалася з болем краса,
З ценом
 крыўдних памылак і стратаў.

Каб спыніць,
як карэңне лясы
Прыпыняе.
Як доля — трывогі...
І стаю сярод вечнай красы,
Бы стрыножаны слуп ля дарогі.

У рытме сняжынкi,
што падае,
падае,
падае,
У подыху дрэва,
што дрогкай галінкай ківае,
Сваё, патаемнае, перапыняе і радуе,
Перапаўняе
і з подыхам дрэў адлятае.
У леташняй замеці,
ў гурбах,
што ўчора намецены,
Яно азiрнецца
і следу свайго не пазнае,
І скажа,
што памяць яго —
гэта памяць па квецені,
А снежная памяць —
яшчэ быццам рана скразная:
Не аціхае,
і болей ляціць на сумёты,
І незагойнасцю радуе, як знебыццём...
А на зямлі для мяне,
для маленькай істоты,
Квеценню пахне.
І я размаўляю з жыццём.

Даверу пераборлівай прыродзе,
Як паслухмяны, ды забыты сын,
Усё,
што выгаворваў пры народзе,
Усё,
над чым пакутую адзін.

Хай асуджае,
хай бярэ за грудзі,
Хай вырывае голас мой з грудзей,
Як робяць гэта следчыя і судзі
Сярод жыццём знявераных людзей.

Хай адамкне маю душу пакутам,
А забярэ навек яе тады,
Калі і ў ёй не знойдзецца закутак
Для вечна валацужнае бяды.

Першы госць —
 белы снег на парозе.
 Немы голас на лёдзе звiніць:
 Перарэзана горла трывозе.
 Мне ж чамусьці нясцерпна баліць,

Што чуваць:
 снег тупоча на ранку —
Так хадзілі дзяды пры жыцці...
Дай мне, божа, даклыпаць да ганка,
А з яго —
 да магіл дапаўзці.

Дай жа толькі, прырода, на ўдачу —
Што не ведаеш нават сама...
Я патраплю туды —
і заплачу:
«Там жа белага свету няма!..»

І здзіўлюся.
І нават здзіўлёны
Не змагу анізгадкі пачуць,
Як адтуль,
дзе прасторы замкнёны,
Першым снегам у госці ідуць.

Перайду раку жыцця ў залеву.
Вымакаюць жыта і авёс.
Адзінокаму на ўзмежку дрэву
З лесу прывітанне я прынёс.

Па лістку ад клёна і рабіны
І настой ігліцы —

ад сасны...

Дрэва паварочвае галіны
Да мяне,
пачуўшы дух лясны.

Мы не будзем клясціся ў сваяцтве,
Над шчымлівай думай пастаім...
Побач з намі звон лясны стаяцьме,
Шум залевы сціхне перад ім.

І ў званочку ціхім і гарачым
Голас дрэва я змагу пазнаць,
Адварнуся скрушна і заплачу,—
Па-лясному не магу спяваць.

ТЭЛЕВИЗАР

З прэстыжнай машыны
выходзіць прэстыжны пасол.
Мяшэчак з гашышам
знайшоў у кагось Інтэрпол.
Ў Ісландыі дзеці
ядуць селядцы,
як і елі.
І моршчыцца дэрвіш,
а побач смяецца асёл.
І модны актор
засынае ў каханкі ў пасцелі.
Страляюць,
бастуюць,
караюць сябе ў «Спортлато»...
Кардэн дэманструе
сваё для мяне паліто
(А дзе
і за што яго ўзяць —
і каб хто заікнуўся).
А гэта?
А гэта...
А гэта — зусім ні пра што:
Як пехта заснуў,
не прысніў
і, канечне ж, прагнуўся.

А тое...

А тое, .

што недзе за кадрам скупым,
Што б'ецца ў экран,

ды дазвання не месціцца ў ім,
Як цела нудзісткі

на сонцы прыстойнага пляжа?..
Хіба,

каб дазнацца,

чаго ля яго мы сядзім,
Ён праўды святое

ніколі

нікому не скажа?!

СЛОВЫ

Апошнія словы былі не мае,
не твае.
То восень крычала.
Паніклія, падалі словы.
І скрыпень аблезлы,
згадаўшы пра кветкі свае,
Дзівіўся на словы,
што ў свет адляталі, бы ў сховы.
І вецер наўпрэкі
не мог ні сказаць, ні маўчаць,
Агледзеўшы ў небе
кулакi немінучай хвіліны.
І ўсё, што ў пачуццях
мог розум забыты пачаць,
Пад бот упадзе
камяком акрываўленай сліны.
І спыняцца вочы.
І цені ўварвуцца ў абшар,
Дзе некалі-сёння
апошнія словы шчымелі,
І біліся ў грудзі,
і слёзна аблізвалі твар,
Як быццам пра тое,
што нельга,
паведаць хацелі.

СНЫ

Сны камянеюць.

Сны стаяць, як вежы,
Але праз камень, як праз шкло, відно
Яны ні мне,
ні небу не належаць,
Не хлусяць,
не крадуць,
не п'юць віно.

Сны камянеюць.

Сны растуць, як храмы,
На месцы веры ў самы лепшы сон,
Яны не забываюць вечнай драмы —
Што ў веры ёсць
пачатак і схарон.

Сны камянеюць.

І жыцця дарога
Ізноў кружляе,
што я ні раблю,
Ля вежаў,
што бароняць ад зямнога,
Ля храмаў,
што вяртаюць на зямлю.

Хмурны,
іду я па ўскрайку жыцця,
Як голас з няволі.
Побач —
як быццам ідуць з небыцця —
Вера і доля.

Моўчкі на ўскрайку,
дзе камень сівы,
Сядуць са мною,
Перапаўняючы вочы травы
Цёмнай слязою.

Быццам было —
не жыццё, а жуда,—
Звычайна жылося
У недагледжаных райскіх садах,
Мясцовым хаосе,

Дзеля нізрынутых сэрцам багоў...
Лёс дакарае...
Быццам і трэба было —
усяго
Выйсці на ўскраек.

* * *

Ужо не думаеш,
каб холад не кранаў
І не схіляліся
над ценем лесу хмары,
Яшчэ не ведаеш,
што гонар і віна
За свет стары,
за новы свет
ляжыць на твары.

Ужо не помніш,
кім навострана страла,
Што кроў старую
ліць з душы не перастане,
А здагадаешся,
што вера ажыла
І з ветрам веку
сутыкнулася дыханне.

Гэта рабскае кола рыпіць.
Гэта пылу не хочацца піць.
Гэта камень сляпы і бязногі.
Пачынаю дарогу любіць,
Адкідаючы камень з дарогі.

Гэта вечнасць на рып той брыдзе.
Гэта ясень пые аб вадзе.
Гэта камень грукоча-рагоча.
І насустрач ляціць,
як нідзе,
Пыл — на сэрца,
а праўда — у вочы.

Кола будзе рыпець і рыпець.
Пыл — крывавіцца і балець.
І на праўду аглядвацца камень.
...І саступіць дарогу... смерць,
Смерць
з лаўровымі вянкамі.

Птахі ляцяць,
прабіваючы цені
Неверагодна высокіх бяроз.
Стань прад вячэрняй зарой
на калені,
Мой нездагадлівы лёс.

Шэпат з грудзей сваіх
вымі памалу,
Ціха паведай рукам
Толькі святыя азы рытуалу
Даўняе веры багам.

Богу вячэрняму,
богу начному,
Кожнага ранку і дня,
Што і не думаюць
роднага дома
З храма свайго выганяць.

Хай застанецца зара гэта вечна
Ў радасці і ў жальбе:
Ранняя — ранку,
вячэрняя — вечару,
Родная — толькі табе.

* * *

Калі каноны пойдучь на спачын
І застанеца толькі лёс адзін
Прад спавядальным светам вечаровым,
Угледжу,
як ляцяць між аблачын
Адрынутыя некалі высновы.

Прыціхлым сонцам
голас наталю,
Адгалашу крывёй сваё «люблю»,
І перайду апошнюю дарогу,
І самую гаротную зямлю
Вазьму навек
сабе за абярогу.

З М Е С Т

- *** Паклікалі жыць... 3
*** Мяне дагнала клёнаў гамана... 5
Біклага 6
Жыццё 7
*** Забылася, ці ў сне, ці на арэне... 8
Герой 10
Час 12
*** А цяпер азірнёмся наперад... 14
*** Струна пчаліная... 15
*** Мёртвыя гавораць з каранямі... 16
*** Прыняслі, захутанае ў стому... 17
*** Мой род перасяляецца ў нябыт... 18
*** Птушка пье... 19
Доўга 20
*** Вывучаем даўні год... 21
Рэха паваленых дрэў
*** Гэта рэха паваленых дрэў за спіной... 22
*** Дзедзічы з хаты выходзяць... 23
*** Як толькі ўбачыш за акном... 24
*** На помнікі, якіх няма... 25
*** Пад канвоем страху і закона... 26
*** Я не пачаў бы гэты люты бой... 27
Вершнік 28
*** З-за свету ціхі голас наплыве... 29
*** Пасярод паваленых асінак... 30
Дзень Высокіх Дрэў 31
Мірскі замак 32
Госці 33
*** П'ём нашу долю... 34
*** Падаюць яблыкі вінныя... 35
*** Бязродны куст адзін на полі... 36
Пакута 37

Заступнікі	38
Правіна	39
Вогнішча	40
Змяя	41
*** Сляды, сляды...	42
*** Нагорнуцца слёзы...	43
*** Бязлістыя старонкі гаю...	44
Начны дождж	45
Травіна	46
Канваліі	47
*** А клёп стаіць спакойны...	48
*** Вогнішча. Бераг ракі...	49
Гарлачык	50
*** У высокай траве за дзядзінцам...	51
*** Снег светлы з аблачыны...	52
*** З нізовін дым завоблачны курыцца...	53
*** Бязгодзіца. У хмарах далягляд...	54
*** Яшчэ высока месяц...	55
*** Смуга вячэрняй павалокі...	56
Восенню ў гарах	57
Свечка	58
Кат	59
*** Яшчэ не ўсохліся вяргіні...	60
*** Птушка ў небе не заблудзіцца...	61
*** З выставы восеньскай прыцішаных бяроз...	62
Голас	63
*** Калі падзьме з пустога поля...	64
Боль	65
*** Палын-травя — палон-травя...	66
*** Хмары ўспомнілі нешта, насталі...	67
*** На камень прысеў чалавек...	68
*** Цемра — начлег для трывогі...	69
*** Адно ліхтар сярод маўклівых дрэў...	70
Мячык	71
Пасля пахавання	72
З дзіцячых сноў. Вестунок	73
*** У светлай кашулі...	74

***	Быў снежны дзень...	75
***	Асцярожны, як у эндишлі кароль...	76
***	Старая ты, душа...	77
***	Я цені адсоўваў...	78
***	Ноч. І на дзень не займае...	79
***	Ціха. Анёл неспакою...	80
	Кроў	81
***	Знікаюць гукі...	82
***	На вершалінах снег ляжыць шыкоўны...	83
***	Прыгнуўся хвойнік...	84
***	А за снегам, за снегам...	85
***	Зіма за вокнамі...	86
	Тэатр	87
***	Нічога не скажаш...	88
***	Як рыба тужлівай лускою...	89
***	Ізноў ты спытаеш...	90
***	Зіма бялявая...	91
***	Завейны сад...	92
***	Душа мая — мой смутак горкі...	93
	Слухаючы шумёлы	94
***	Адценні блізкіх перамен...	95
***	Падае на лёд апошні яблык...	96
***	Я, як дом бяздомнага, ўцалею...	97
***	Не зразумеў пагляд...	98
	Туман	100
	Асфадэлі	101
	Лаўка	102
	Установа	103
	Актор	104
	З вышыні бальнічнага палёту	
	Новы год	105
	У палаце	106
	Негр	107
	Медсястра	109
	Практыкант	110
	У сталоўцы	111
	Пілот	112

Рэнтген	113
Філасофскія чыткі	114
Аперацыя	115
*** Прысядзь, мая ціхая...	116
*** У засланні да вольных людзей...	117
*** Зажадалася свету сазнацца...	118
*** Сярод лістоты, шапаткой і ранняй...	119
*** Кране прахалода...	120
*** Азіраліся дрэвы...	121
*** Кожны год балюча адцвітае...	122
*** У памяці — вялікія дарогі...	123
*** Зноў ляцяць да мяне галасы...	124
*** У рытме сняжынкі...	125
*** Даверу пераборлівай прыродзе...	126
*** Першы госць — белы снег на парозе...	127
*** Перайду раку жыцця ў залеву...	128
Пачуцці	129
Тэлевізар	130
Словы	132
Сны	133
*** Хмурны, іду я па ўскрайку жыцця...	134
*** Ужо не думаеш...	135
*** Гэта рабскае кола рыпіць...	136
*** Птахі ляцяць, прабіваючы цені...	137
*** Калі каноны пойдучь на спачын...	138

Марук У.

М25 **Інкрустацыя голасам: Вершы.— Мн.:
Маст. літ., 1991.—142 с.**

ISBN 5-340-00652-2.

Марук В. Инкрустация голосом: Стихи.

У сваім новым паэтычным зборніку Уладзімір Марук імкнецца спасцігнуць вытокі духоўнасці ў чалавеку, зразумець, чаму духоўнасць гэту чалавек губляе, падпарадкоўваючыся часам чыста **знешнім праявам жыцця**, а не яго глыбіннаму, унутранаму зместу. Паэт лічыць, што калі мы, няхай і несвядома, забываем пра тое, «што ў свеце нядаўнім было», то не можам паўнакроўна існаваць.

М $\frac{4702120202-063}{M\ 302(03)-91}$ **61—91**

ББК 84Бел7

Літаратурна-художественное издание

Марук Владимир Антонович
ИНКРУСТАЦИЯ ГОЛОСОМ

Стихи

Минск, издательство «Мастацкая літаратура»
На белорусском языке

Літаратурна-мастацкае выданне

Марук Уладзімір Антонавіч
ІНКРУСТАЦЫЯ ГОЛАСАМ

Вершы

Рэдактар Р. М. Яўсееў. Мастак І. І. Бокі. Мастацкі рэдактар А. М. Малышава. Тэхнічны рэдактар М. Ц. Папкова.
Карэктар Л. П. Бялова.

ІБ № 3445

Здадзена ў набор 26.06.90. Падп. да друку 18.03.91. Фармат 60×90¹/₃₂. Папера друк. № 1. Гарнітура звычайная новая. Высокі друк. Ум. друк. арк. 4,50. Ум. фарб.-адб. 4,69. Ул.-выд. арк. 4,11. Тыраж 700 экз. Зак. 518. Цана 95 к.

Выдавецтва «Мастацкая літаратура» Дзяржаўнага камітэта БССР па друку. 220600, Мінск, праспект Машэрава, 11.
Мінскі ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга паліграфкамбінат МВПА імя Я. Коласа. 220005, Мінск, Чырвоная, 23.

Уладзімір
МАРУК
**ІНКРУСТАЦЫЯ
ГОЛАСАМ**

